

Цимбалюк І. О. Необхідність та напрями удосконалення податкової системи України / І. О. Цимбалюк; за ред. д-ра екон. наук. проф. М. І. Карліна // Проблеми розвитку фінансової системи України та шляхи їх вирішення : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. С. 99-115.

Розділ 5. Необхідність та напрями удосконалення податкової системи України

Податкова система є вагомим складовим елементом фінансової системи держави і ефективним інструментом регулювання фінансових відносин за допомогою якого здійснюється перерозподіл національного доходу задля формування державних фінансових фондів. Являючи собою сукупність обов'язкових платежів – податків та зборів – податкова система здійснює значний вплив на діяльність платників та соціально-економічний розвиток як держави, так і її регіонів.

В Україні податкове регулювання доходів юридичних осіб і громадян перебуває на стадії становлення.

До цього часу функціонування вітчизняної податкової системи опосередковується негативним впливом багатьох дестабілізуючих факторів. З одного боку – це значний податковий тягар, велика кількість податків, які не всі підприємства можуть сплатити, а з іншого боку – велика кількість обов'язкових платежів, складний механізм їх нарахування в бюджет, часті зміни податкового законодавства ускладнюють сприйняття окремих податків, провокують до ухилення від їх сплати [1, с. 296]. Всі ці питання необхідно вирішити в процесі реформування податкової системи України, кінцевою метою якого повинно стати спрощення податкового законодавства, його адаптація до законодавства Європейського Союзу.

Для забезпечення економічного розвитку країни, добробуту населення необхідно створити ефективну податкову систему, яка б повною мірою відповідала вимогам нинішнього стану економіки, забезпечувала розвиток народного господарства країни і належним чином регулювала б економічні

відносини між державою та населенням. Саме тому питання вдосконалення податкової системи залишається дуже актуальним.

В умовах кризового стану економіки України проблеми існуючої податкової системи загострилися і потребують знаходження напрямів їх рішення.

Питання вдосконалення вітчизняної податкової системи задля підвищення її ефективності у забезпеченні достатніх надходжень до бюджету і водночас формування сприятливих умов соціально-економічного розвитку держави неодноразово піднімалось у працях українських науковців – Крисоватого А., Мельника П., Соколовської А., Салиги С., Федосова В., Фролової Н., Шаблистої Л. та інших. Вчені приділяють значну увагу визначенню причин сучасного стану податкової системи, напрямів здійснення її реформування, дослідженню впливу податкової системи на розвиток як фінансової сфери країни в цілому, так і окремих її складових. Водночас, наявність цілої низки проблем у податковій сфері нашої держави, а саме: нестабільність законодавчої бази, часті її зміни; надмірна кількість пільг, встановлення яких досить часто є необґрунтованим та недоцільним; надмірний фіскальний тиск з боку обов'язкових платежів; неефективна структура податків, результатом яких є втрати бюджету через недостатнє надходження сум платежів, виведення капіталу у тінь та в офшори; низькі позиції України у світових рейтингах – підтверджують актуальність досліджень в даному напрямку і необхідність пошуку шляхів розв'язання назрілих проблем.

Податкова система є однією з найбільш важливих форм управління ринковою економікою, бо саме податки виступають основним джерелом доходів держави та вагомим економічним інструментом стимулювання і регулювання виробництва, забезпечення соціальних гарантій, стимулюють ділову активність.

З самого початку побудови податкової системи України Закон України «Про систему оподаткування» від 25 липня 1991 року № 1251-ХІІ був фіскально орієнтований. Податкова система почала набувати конфіскаційного

характеру. Сучасна податкова система позбавлена стимулюючої основи, яка в нинішніх умовах розвитку повинна розкриватися у взаємозв'язку усіх основних функцій оподаткування – фіскальній, розподільчій, регулюючій та похідних від них.

З прийняттям Податкового кодексу України відбулися значні зміни в податковому законодавстві, складі податків та зборів, методиці їх нарахування та сплати. Однак податкова система внаслідок таких змін не втратила своєї ролі, а набула ще більшого поширення і всезагального обговорення [2, с. 217].

Проаналізувавши зміст прийнятого Податкового кодексу, можна відмітити таке позитивне зрушення податкової системи як скорочення кількості податків і зборів. Так, на противагу 28 загальнодержавним та 14 місцевим обов'язковим платежам, що були закріплені Законом України «Про систему оподаткування», згідно Податкового кодексу на сьогодні діючими є 17 та 5 платежів відповідно.

Стосовно державних податків частину було скасовано (податок на нерухоме майно, збір за проведення гастрольних заходів, податок на промисел), іншу частину – переведено в режим неподаткового платежу (судовий збір, державне мито). В основному з системи оподаткування було вилучено ті податки, що фактично не функціонували.

Основна мета побудови податкової системи визначалася, перш за все, ліквідацією дефіциту бюджету, що обумовлювалося застосуванням монетаристського підходу до її побудови в його односторонньому розумінні без врахування конкретних умов. Крім того, повинні були бути задоволеними вимоги міжнародних фінансово-кредитних організацій, які для надання кредитів поставили умови – стабілізація національної валюти і скорочення дефіциту бюджету.

Позитивним напрямком податкової реформи стало зниження ставок ключових податків. Водночас, на нашу думку, необхідно відзначити, що реалізація податкової реформи повинна відбуватись цілеспрямовано, системно, відкрито, виважено та поступово у часі.

Податкова система є різновидом відкритої динамічної системи, яка являє собою сукупність законодавчо встановлених у країні податків. Вимога системності полягає у тому, що податки мають бути взаємопов'язані, органічно доповнювати один одного, не суперечити системі в цілому та її окремим елементам. Системний підхід означає, що мають реалізовуватися обидві функції податків: і фіскальна, і регулювальна. Податкова система повинна включати досить широке коло податків різної цілеспрямованості, оскільки на практиці неможливо щоб одночасно в одному податку цілком реалізувалися обидві функції.

З позиції фіскальної функції податкова система має забезпечити гарантоване і стабільне надходження доходів до бюджету, з позиції регулювальної – забезпечувати державі можливість впливу на всі сторони соціально-економічного розвитку суспільства.

Ефективність податкової системи визначається тим, наскільки цілеспрямовано вона вирішує комплекс завдань, пов'язаних із керованістю економіки як системи, розвитком виробництва, підвищенням життєвого рівня населення.

Податкова система України ніколи не відзначалась високою ефективністю. Попри неодноразові спроби реформування цей основний механізм фінансового впливу на соціально-економічний розвиток країни залишається недосконалим і викликає чимало нарікань. Чинні підходи до політики оподаткування не забезпечують адекватного здійснення фіскальної, регуляторної, розподільчої, стимулюючої та контрольної функцій податків. Державний бюджет регулярно відчуває дефіцит коштів. Податкові надходження до скарбниці не відзначаються стабільністю. У суспільстві спостерігається дуже великий рівень диференціації за доходами населення. Податки не стимулюють розвитку економіки, а скоріше заганняють її в тінь [3].

Проблема побудови ефективної податкової системи – одна із найбільш актуальних в Україні. Її вирішення повинно здійснюватися шляхом вивчення і

аналізу як існуючої в Україні практики оподаткування, так і накопиченого у досвіду розвинутих країн світу.

Головними критеріями оцінки ефективності податкової системи є [4]:

- рівність і справедливість податків стосовно всіх платників податків;
- визначеність і однозначність податкового законодавства, що дозволяють однаково його розуміти і тлумачити і платнику податків і працівнику контролюючого органу. Порушення цього принципу приводить до того, що платник податків цілковито залежить від працівника контролюючого органу;
- зручність для платників податків, що означає наближення термінів сплати податків до моменту одержання доходів, мінімум бюрократичних процедур, простоту розрахунків податків;
- стабільність, що дозволяє прогнозувати фінансові результати, у сполученні з гнучкістю реакції на зміну економічної ситуації.

Податкова система повинна забезпечувати раціональне співвідношення між інтересами держави в одержанні джерел для покриття державних витрат і інтересами платників у сплаті податку в такому розмірі, щоб це не суперечило їх особистим та виробничим інтересам та інтересам суспільства в цілому [5, с. 106]. У сучасній вітчизняній фінансовій науці податки, в основному, розглядаються як джерело наповнення дохідної частини бюджету через мобілізаційну та фіскальну функції, тоді як соціальна та перерозподільча проявляються дедалі слабше. Про високу фіскальність податків в Україні свідчить аналіз динаміки темпів росту податкових надходжень до Зведеного бюджету та ВВП.

За період 2010-2012 роки динаміка структури доходів Зведеного бюджету демонструвала залежність від податкової політики (зміни податкових ставок окремих податків, бази оподаткування, податкових пільг тощо), а також від економічної ситуації в країні. У табл. 1 наведені дані щодо обсягів доходів Зведеного бюджету України за період 2010-2012 роки.

Зведений бюджет України за 2010-2012 роки*

Показники	Роки					
	2010		2011		2012	
	Сума, млн. грн.	Питома вага, %	Сума, млн. грн.	Питома вага, %	Сума, млн. грн.	Питома вага, %
Всього доходів	314506,3	100	398553,6	100	445454,3	100
Податкові надходження, в т.ч.	234621,7	74,6	334785,0	84,0	360372,5	80,9
податок з доходів фізичних осіб	50950,0	16,2	60580,1	15,2	68154,5	15,3
податок на прибуток підприємств	40256,8	12,8	55000,4	13,8	55681,8	12,5
податок на додану вартість	86489,2	27,5	130327,0	32,7	138981,7	31,2
акцизний податок	28305,6	9,0	33877,1	8,5	38309,1	8,6
податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	9120,7	2,9	11558,1	2,9	13363,6	3,0
Неподаткові надходження	73594,5	23,4	59783,0	15,0	81072,7	18,2

*Розраховано за даними [6]

Бюджет України формується в основному за рахунок чотирьох податкових платежів. За підсумками 2012 р. вони забезпечили формування 80,9 % всіх доходів зведеного бюджету (360372,5 млн. грн.), зокрема податок на прибуток підприємств – 12,5 % (55681,8 млн. грн.), податок з доходів фізичних осіб – 15,3 % (68154,5 млн. грн.), податок на додану вартість – 31,2 % (138981,7 млн. грн.) і акцизний податок – 8,6 % (38309,1 млн. грн.).

Зростання податкових надходжень до зведеного бюджету 2011 р. на 42,8 % при зростанні номінального ВВП на 21,6 %, що відбулось в основному за рахунок збільшення надходжень від ПДВ та податку на прибуток підприємств, продемонструвало значне підвищення фіскального тиску основних податків за рахунок розширення податкової бази (див. Рис. 1). Разом з тим, стрибкоподібний характер такого зростання не міг не відобразитись на діяльності підприємницьких структур.

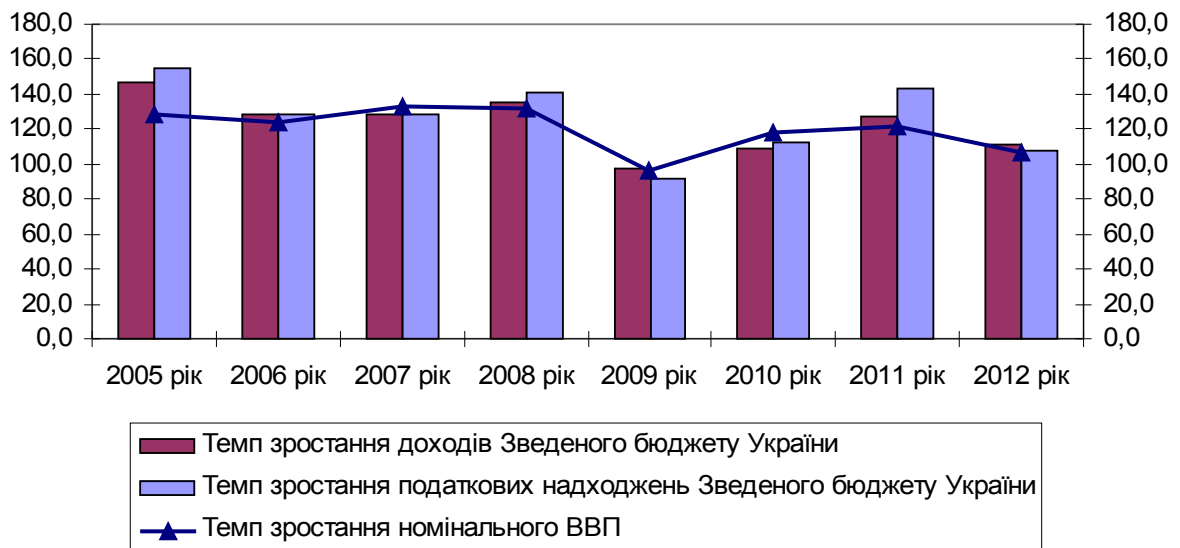

Рис. 1. Динаміка темпів зростання ВВП, доходів та податкових надходжень зведеного бюджету України

У 2011 році надходження від податків зростали найшвидше – переважаючи як ріст доходів Зведеного бюджету, так і ріст ВВП. Таким чином, податкова політика набрала ще більш фіскального характеру, збільшуючи вагу податків у доходах, та посилюючи податковий тиск на економіку.

Слід відмітити, що ситуація у 2012 році стабілізувалась. Так, податковий тиск лишився на рівні 2011 року, про що свідчить вирівнювання темпів росту ВВП та обсягів податкових надходжень до бюджету, які становили відповідно 7,0 % та 7,7 % відповідно.

За перше півріччя 2013 року до державного бюджету надійшло 217,8 млрд грн, що на 2,0 млрд. грн, або на 0,9 %, менше аналогічного показника попереднього року.

Від’ємні показники виконання бюджету порівняно з попереднім роком у серпні поточного року зумовлені падінням приросту надходжень податку на прибуток підприємств, якого надійшло до бюджету майже на 6 млрд грн менше, ніж за аналогічний період попереднього року. Це сталося внаслідок запровадження авансової сплати податку на прибуток, місячний розмір якого розраховується як 1/12 нарахованого до сплати податку за попередній

податковий рік. Така схема забезпечує рівномірну сплату більшої частини податку, що нівелює місячні коливання обсягів надходжень, характерні при його квартальній сплаті. За квартальною схемою, зокрема, на серпень припадав пік надходжень податку.

Другим чинником падіння доходів стало скорочення податку на додану вартість. У червні 2013 року суттєво зменшилися обсяги відшкодування ПДВ з бюджету. Можна припустити й подальше скорочення відшкодування податку коштами з бюджету внаслідок прийняття 4 липня 2013 року змін до закону про держбюджет на 2013 рік, яким передбачено реструктуризацію заборгованості з ПДВ шляхом видачі фінансових казначейських векселів.

Таким чином, результати виконання зведеного та державного бюджетів у серпні 2013 року свідчать, що продовжують зберігатися ризики невиконання річного плану з надходжень, зокрема в частині основного податкового джерела – податку на додану вартість, недобір якого може скласти майже 25 млрд грн. або близько 16 % [7, с.4].

Вважаємо, що основним недоліком чинної податкової системи є її спрямування на подолання дефіциту бюджету шляхом вилучення доходів господарюючих суб'єктів. Прослідковується відсутність чіткого взаємозв'язку податкової системи з розвитком економіки і діяльністю безпосередніх її суб'єктів. Це, у свою чергу, призводить до того, що податкова система розвивається відірвано від розвитку безпосередніх суб'єктів оподаткування. Підприємства зацікавлені у отриманні мінімального прибутку, щоби уникнути надмірного податкового тиску.

Податкове навантаження є важливим фіскальним показником, що характеризує сукупний вплив податків на економіку країни загалом чи на окремих суб'єктів господарювання, визначаючи обсяг державних доходів, рівень податкових надходжень у структурі ВВП і відповідно частку ВВП на душу населення. На думку І.А. Майбурова, податкове навантаження – це міра, ступінь, рівень економічних обмежень, що виникають внаслідок відрахування

грошових засобів на сплату податків, відволікання їх від інших можливих напрямків використання [8, с. 334].

Показник податкового навантаження на макрорівні відображає ефективність податкової політики, тобто кількісно вимірює сукупний вплив податкових платежів на джерела їхньої сплати. Щоб визначити ефективність оподаткування рівень податкового навантаження будемо визначати як частку податкових бюджетних надходжень у валовому внутрішньому продукті (див. табл. 2).

Таблиця 2

Показники податкового навантаження в Україні

Показники	Роки					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Податкові надходження до Зведеного бюджету України, млн. грн.	161264	227165	208073,2	234621,7	334785	360372,5
*ВВП, млрд.грн.	720,7	948,1	913,3	1082,6	1316,6	1408,9
Рівень бюджетного податкового навантаження, %	22,4	24,0	22,8	21,7	25,4	25,6
Власні доходи пенсійного фонду, млрд.грн.***	76	101,4	103,1	119,3	139,2	158,0
Податкове навантаження на працю, %	10,5	10,7	11,3	11,0	10,6	11,2
Рівень загального податкового навантаження, %	32,9	34,7	34,1	32,3	36,1	36,8

* Джерело: розраховано за даними [9]

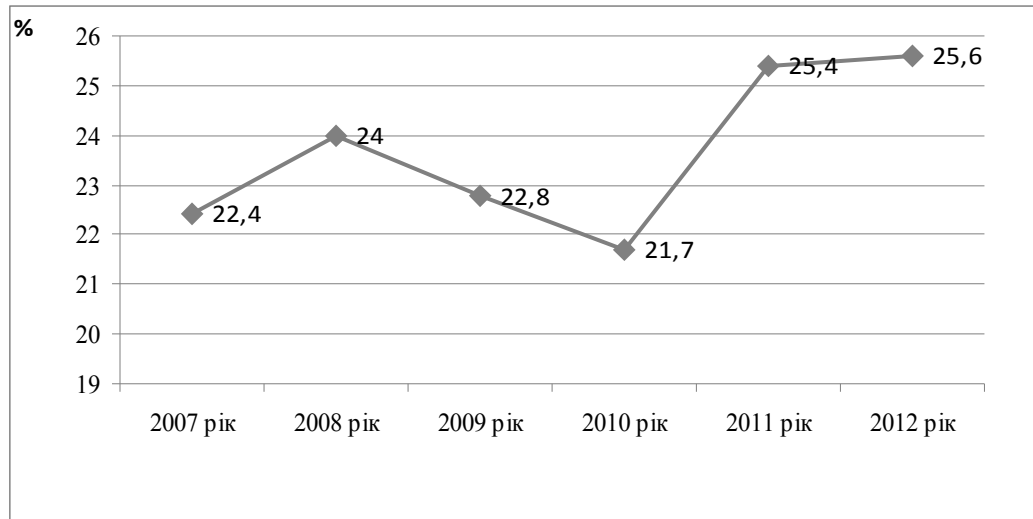
** Джерело: [10]

*** Джерело: розраховано за даними [11]

Питома вага податків, зборів та обов'язкових платежів у ВВП країни постійно змінювалась. Так за період 2008-2010 роки відбувалось поступове зменшення податкового тиску, зокрема у 2010 році рівень бюджетного податкового навантаження становив 21,7 %, що на 1,1 % менше ніж у 2009 році

та на 2,3 % менше ніж у 2008 році (табл. 1). Однак, як свідчать розрахунки з 2011 року, в якому почав діяти Податковий кодекс, податкове навантаження різко зросло та у 2012 році досягло найвищого рівня – 25,6%.

Динаміку податкового навантаження зображено на рис. 2.

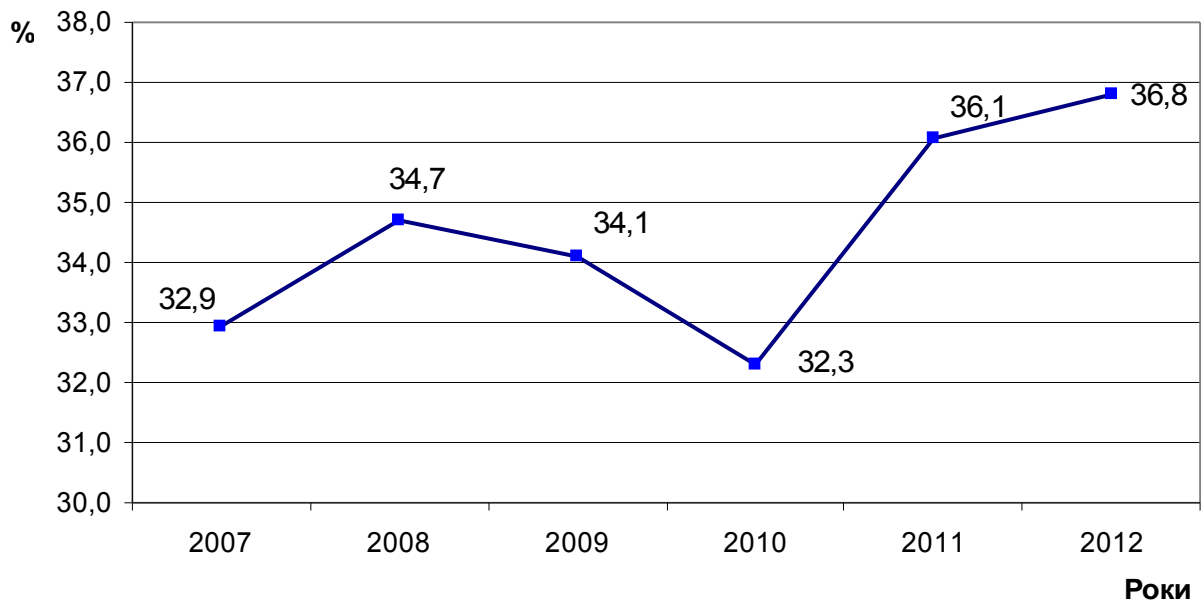
Рис. 2. Динаміка рівня бюджетного податкового навантаження на економіку України

Розрахований показник не враховує тиск, спричинений так званими „податками на працю” – внесками до соціальних фондів, які з прийняттям Податкового кодексу були віднесені до неподаткових платежів.

Внесок податків у податкове навантаження свідчить про те, що податки на працю формують близько 10 % податкового навантаження та здійснюють найбільший податковий тиск.

Динаміку податкового навантаження за рахунок різних видів податкових платежів зобразимо на рис. 3.

Як бачимо, прийняття Податкового кодексу не зменшило податкового тиску на вітчизняну економіку, а, навпаки, спричинило до зростання цього показника до рівня 36,1 %. Таким чином середнє значення загального коефіцієнта податкового навантаження протягом досліджуваного періоду становило 34 %.

Рис. 3. Динаміка рівня загального податкового навантаження

Розрахований нами за обраною методикою показник податкового навантаження, дещо відрізняється від результатів, що були оприлюднені Світовим банком у щорічному аналізі податкових систем країн світу. У рейтингу 2013 року, що складався на основі даних попереднього податкового періоду, Україна посіла 165 місце серед 185 економік. Найгірші позиції зайняла Венесуела (185), Чад (184), Гвінея (183), Конго (182). На 166 місці в рейтингу Малі [12].

Перед Україною – Кенія (164), Ямайка (163), Пакистан (162). Найкращі позиції в рейтингу займають ОАЕ, Катар, Саудівська Аравія, Гонконг (Китай), Сінгапур та Ірландія [12].

Для порівняння в таблиці 3 наведені дані країн „Великої сімки”, країн BRICS (Бразилія, Росія, Індія, Китай та ПАР) – групи найбільших за площею та населенням країн, що розвиваються, та країн пострадянського простору.

Таблиця 3

Рейтинг податкової системи України у 2013 році

Країна	Простота податкової	Кількість податків	Час, що витрачається на облік і сплату податків	Загальна ставка
--------	---------------------	--------------------	---	-----------------

	системи			податків
Канада	8	8	131	26,9
Великобританія	16	8	110	35,5
Казахстан	17	7	188	28,6
ЮАР	32	9	200	33,3
Грузія	33	5	280	16,5
Естонія	50	8	85	67,3
Латвія	52	7	264	36,6
Франція	53	7	132	65,7
Литва	60	11	175	43,7
Росія	64	7	177	54,1
США	69	11	175	46,7
Германія	72	9	207	46,8
Азербайджан	76	18	214	40
Вірменія	108	9	380	38,8
Молдова	109	48	220	31,2
Китай	122	7	338	63,7
Японія	127	14	330	50
Білорусія	129	10	338	60,7
Італія	131	15	269	68,3
Індія	152	33	243	61,8
Бразилія	156	9	2600	69,3
Узбекистан	161	41	205	98,5
Україна	165	28	491	55,4
Киргизія	168	51	210	68,9
Таджикистан	175	69	224	84,5

* Джерело: [12].

Для більшості країн сьогодні характерним є помірно податкове навантаження та проведення податкової політики спрямованої на забезпечення стабільного економічного зростання, створення сприятливого клімату для розвитку господарської діяльності та ефективного вирішення соціальних проблем в державі.

В Україні відбулось спрощення податкової системи внаслідок зменшення кількості обов'язкових платежів об'єднання кількох податків чи їх відміни. Зменшення ставок податків, зокрема зменшення ставки податку на прибуток підприємств. Основним досягненням в напрямку вдосконалення податкової системи є прийняття Податкового кодексу.

Однак, як показує дослідження, сучасні реалії такі, що Україна має одну із найнесприятливіших для бізнесу податкових систем у світі. Основними проблемами, на виправлення яких першочергово потрібно орієнтувати

реформування податкової системи є велика кількість обов'язкових платежів, надмірний тиск на оплату праці, нерегульованість надання податкових пільг, часті зміни законодавства. Попри проведені заходи, що сприяли спрощенню процедури адміністрування податків, все ще багато часу затрачається на їх сплату в порівнянні з розвинутими країнами світу. Надміру важливою лишається проблема подолання корупції і скорочення тіньового сектору [13, с. 173].

Реформування податкової системи необхідно проводити виходячи із стратегічних цілей України – побудови соціально орієнтованої конкурентоспроможної ринкової економіки та інтеграції у європейське співтовариство.

Проведені реформи податкової сфери не мали очікуваних значних позитивних змін, що свідчить про необхідність пошуку та обґрунтування напрямків подальшого вдосконалення податкової системи України.

Таким чином вітчизняна сфера оподаткування лишається недосконалою та потребує подальшого реформування. Серед основних недоліків чинної податкової системи можна виділити:

1. Фіскальна спрямованість податкової системи та недостатня реалізації інших функцій податків. Так, більшість змін та нововведень у вітчизняній системі оподаткування спрямовані основним чином на забезпечення додаткових надходжень задля покриття дефіциту бюджету держави, тоді як платежі, що мають реалізовувати соціальні та регулюючі функції проходять досить тривалий процес впровадження у практику та носять лише декларативний характер. Орієнтація податкової системи і елементів окремих податків (ставок, податкових баз) на виконання переважно фіскальної функції стимулюють платників податків ухилятися від оподаткування і приховувати свої доходи, в результаті бюджет недоотримує необхідних сум.

3. Складною та нестабільною лишається нормативно-правова база оподаткування. Питання оподаткування і досі регулюються не тільки Податковим Кодексом України, але й великою кількістю роз'яснень, змін та

доповнень до діючого кодексу, наслідком чого є неузгодженість, а інколи і суперечливість у трактуванні окремих законодавчих норм.

2. Значний податковий тиск на виробництво та фонд оплати праці. Передбачене законодавством поступове зниження ставок основних податків спрямоване в певній мірі покращують ситуацію, що склалась, однак не вирішеним лишається питання щодо надмірного фіскального тиску що чинять відрахування до соціальних фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, що негативно впливає на розвиток економіки.

Прослідковується відсутність системності та послідовності в питаннях зниження податків. Класична теорія ефективного оподаткування стверджує, що для досягнення максимального позитивного ефекту зниження ставок має супроводжуватися скороченням податкових пільг. Водночас, за різкого зниження ставок ПДВ та податку на прибуток, уряд значно розширює перелік пільг, звільнень та преференцій, особливо в рамках спеціальних податкових режимів [14, с. 4].

4. Неефективність системи податкових пільг, її відірваність від інвестиційної діяльності. Негативною рисою, притаманною вітчизняній податковій сфері, є надмірне використання пільг, які досить часто є необґрунтованими, до того ж порушують основні принципи побудови податкової системи, задекларовані в Податковому кодексі, ставлячи у нерівні умови оподаткування різних платників. Повністю відмовлятися від використання регулюючої функції податків у вигляді надання пільгового оподаткування не потрібно, однак необхідно зробити пільги більш прозорими та підвищити їх стимулюючі і регулюючі властивості.

Реформування податкової системи України зумовлене необхідністю приведення податкової системи у відповідність з пріоритетами державної політики соціально-економічного розвитку, сприяння сталому економічному зростанню шляхом лібералізації податкової системи на основі виваженої інвестиційно-інноваційної політики, забезпечення достатнього обсягу сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів на основі проведення

збалансованої бюджетної політики, встановлення ліберального відношення до платників, які сумлінно виконують свої податкові зобов'язання, і посилення відповідальності за несплату податків.

Основним завданням податкової реформи як однієї з найважливіших умов функціонування ефективної податкової системи є значне зниження і вирівнювання податкового тягаря; спрощеної системи оподаткування, посилення податкового контролю за рівнем витрат виробництва, мінімізація витрат виконання й адміністрування податкового законодавства, зниження ставок податків. Необхідним також є удосконалення інституційного середовища оподаткування, сприятливого для реалізації принципу рівності всіх платників перед законом. Підвищення фіскальної ефективності податків слід здійснювати за рахунок розширення податкової бази, покращення адміністрування, зменшення масштабів ухилення від сплати податків, формування доходів бюджетів усіх рівнів на основі проведення збалансованої бюджетної політики на середньострокову перспективу. Важливим на нашу думку є забезпечення проведення заходів щодо легалізації доходів та майна, отриманих з порушенням податкового законодавства.

Отже, податкова система України повинна відповідати вимогам щодо рівня фінансування суспільних благ із визначенням відповідно до цього рівня перерозподілу ВВП, який забезпечить формування фінансових ресурсів, достатніх для виконання конституційно закріплених функцій держави та гарантії громадянам достатнього життєвого рівня.

В контексті виявлених проблем податкової системи України та обґрунтованих завдань її реформування, основними **напрямами подальшого вдосконалення** мають бути:

- забезпечення стабільності податкового законодавства та узгодженості усіх елементів в межах єдиного податково-правового простору;

- встановлення оптимального рівня податкового навантаження, що дасть можливість в повній мірі реалізувати як регулюючу функцію податків, зокрема ресурсних платежів та забезпечить достатні надходження фінансових ресурсів в

до бюджету, а з іншого боку створить сприятливі податкові умови функціонування і розвитку бізнесу в країні, стимулювання вкладення коштів у інвестиційні програми;

- розширення податкової бази завдяки скасуванню непрозорих податкових пільг, розширенню кола платників податків і оподатковуваних доходів ;

- розв'язання ряду проблем, пов'язаних зі стягненням податків і контролем за дотриманням податкового законодавства;

- ефективно структурувати систему оподаткування на користь прямого оподаткування майна, капіталу, землі.

Нині існує лише один шлях створення дієвого законодавства – забезпечення якомога стабільних, прозорих та зрозумілих правил оподаткування. Надмірно ускладнені податкові системи є причиною високого рівня ухилення від сплати податків, а значні витрати на адміністрування призведуть до появи неформальних секторів, збільшення корупції та зменшення припливу інвестицій в країну. І навпаки, економічно прості податкові системи сприяють зростанню бізнес-структур, збільшенню обсягів інвестицій і є рушієм розвитку економіки країни в цілому [15, с. 31].

Пріоритетним завданням податкових реформ має стати перехід від переважно фіскального спрямування податкової політики, як інструменту мобілізації доходів до бюджету, до активації регулятивного потенціалу в напрямі стимулювання економічного розвитку, а запорукою ефективно діючої податкової системи та необхідною умовою підтримки програм розвитку та заходів щодо покращення рівня життя має стати врегульоване податкове законодавство.

Разом з тим, необхідно провести реформування податкової системи в напрямку її лібералізації і децентралізації; розширити права органів місцевого самоврядування при встановленні норм вилучення і їх використання на місцях; забезпечити збалансованість інтересів держави та її регіонів, регіонів між собою з метою забезпечення стабільності адміністративно-територіального устрою країни; запровадити заходи по податковому стимулюванню

інвестиційного процесу і спрямування коштів підприємств на вдосконалення і розширення виробничої діяльності, розвиток малого підприємництва, підтримку пріоритетних галузей національної економіки, що дасть можливість успішного досягнення поставленої мети реформування податкової системи держави – формування максимально досконалої системи оподаткування в Україні і, як наслідок, економічного росту загалом.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши діючу систему оподаткування в Україні, можна зробити висновок, що вона є досить недосконалою і суперечливою. Основною проблемою на сьогодні залишаються недостатні та нестабільні податкові надходження до бюджетів усіх рівнів.

В порівнянні із розвинутими країнами показник податкового навантаження в нашій державі є середнім, тоді як громіздкість системи обов'язкових платежів та складність адміністрування податків і зборів відводить негативно впливає на підприємництво та інвестиційну активність і, як наслідок, призводить до зменшення сукупних податкових надходжень.

Необхідним орієнтиром подальшого реформування податкової сфери має стати встановлення оптимального рівня податкового навантаження для стимулювання економічного зростання. Позитивний ефект матиме запровадження заходів щодо вдосконалення системи податкового контролю, створення умов, що унеможливають ухилення від сплати податкових зобов'язань, обмежене використання податкових пільг, а також забезпечення оптимального розподілу вилучених коштів, що потребує проведення подальших досліджень та розробки теоретико-методичних основ механізму їх реалізації. Реформування вітчизняної податкової системи та зменшення реального податкового навантаження дозволить Україні стати важливим суб'єктом податкової конкуренції на світовому просторі.

Література

1. Зазвонова Л.О. Напрями удосконалення податкової системи України / Л.О. Зазвонова, Ф.Ф. Фомін // Сталий розвиток економіки. – 2010. – № 3. – с.295-300.

2. Цимбалюк І.О. Формування та оцінка податкового потенціалу регіонів України / І.О. Цимбалюк, І.М. Редько // Економічний вісник університету: збірник наукових праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький: Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2013. – Випуск 20/2. – С. 216-221.

3. Петро Герасименко. Податок на доходи фізичних осіб: українські парадокси та світовий досвід [Електронний ресурс]. – 05-04-11. – Режим доступу: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?podatok_na_dohodi_fizichnih_osib_ukrayinski_paradoksi_ta_svitoviy_dosvid&objectId=1126349

4. Майстренко Олександр Віталійович. Прийняття Податкового кодексу як шлях до ефективності системи оподаткування України // Міністерство юстиції. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/23409>, с. 53

5. Капаєва Л.М. Фінансове право: Навчальний посібник. / Л.М. Капаєва, М.С. Лях. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 248 с. с.106

6. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2012 рік. // Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitor%20Quarter%202012/KV_IV_2012_Monitoring_ukr.pdf

7. Щомісячний моніторинг основних індикаторів бюджетної системи України станом на 01.09.2013 // Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitoring%20Month%202013/2013_08_budget_new_ukr.pdf

8. Майбуров И.А. Теория налогообложения. Продвинутый курс: для магистрантов, обучающихся по специальностям «Финансы и кредит», «Бухгалтерский учет, анализ и аудит»/ И.А. Майбуров, А.М. Соколовская. – М: Юнити-Дана, 2011. – 591с.

9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

10. Офіційний Міністерства фінансів України. – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua>

11. Джерело: розраховано за даними [Офіційний сайт Пенсійного фонду України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article?art_id=210010&cat_id=94750

12. Paying Taxes 2013. The global picture. [Електронний ресурс] / World Bank Group and PwC. – 2012. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/reports/thematic-reports/paying-taxes/>

13. Цимбалюк І.О., Податкова система України в умовах загострення міжнародної податкової конкуренції / І.О. Цимбалюк // Перспективи розвитку економіки України: теорія, методологія, практика: [матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. (29-30 трав. 2013 р.)] відп.ред. Л.Ліпич. – Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2013. – С. 172-174.

14. Вахновська Н. А. Податковий кодекс в контексті реформування податкової системи України / Н.А. Вахновська // Економічний форум. – 2011. – №1. – С. 1-7.

15. Цимбалюк І.О. Податкове навантаження, як критерій ефективності ведення податкової політики / І.О. Цимбалюк, Н.В. Вишневська // Економічний вісник університету: збірник наукових праць. – Переяслав-Хмельницький: Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2012. – № 19/1. – С. 183-187.